

BUDAVÁR TÖRTÉNETE

Török kor (1526–1686)

A törökkori Buda napi öt akcséból

A Batthyány Lajos Alapítvány gondozásában megjelent kötet egy négy részesre tervezett sorozat második darabja. Egy olyan sorozat, amelynek célja az, hogy az adott korszak avatott ismerőinek, kutatóinak segítségével dolgozza fel Budavár történetét a

kezdeteitől egészen napjainkig. Budavár történetében pedig mindenképpen helyet foglal el a jelen kötetben tárgyalt bő másfél évszázad. Ez az az időszak ugyanis, amikor Buda megszűnt Magyarország fővárosa lenni, kiszakadt a magyar városfejlődés folyamatából és egy hatalmas, más kultúrájú és más vallású birodalom határvidéki, de – ahogy a szerzők ezt kiemelten hangsúlyozzák – roppant fontos erődvárosa lett.

A fordulat idejét már a cím is kihangsúlyozza: Gárdonyi óta beleivódott a magyar köztudatba, hogy Budát 1541. augusztus 29-én csellel foglalták el a törökök. Ehhez képest a két oszmanista szerző azt hangsúlyozza, hogy török szempontból a város hódoltatása 1526-ban megtörtént, onnantól az oszmánok sajátjukként tekintettek rá, és ezt a helyzetet csak bebiztosította az 1541-től tartóssá váló megszállás. Egy olyan megszállás, amely teljesen kiszakította a 15. században még Kelet-Közép-Európa egyik legfontosabb szellemi központjának számító várost nemcsak a magyar közegből, de a keresztény kultúrkörből is. Aki 1520-ban járt Budán, az 1560-ban már aligha ismert rá. Kevés ennél radikálisabb fordulat képzelhető el egy európai város történelmében.

Buda ugyanakkor az oszmánok számára is mindig több volt, mint egyszerű határvár: a legjelentősebb pasák, katonai parancsnokok töltötték itt meghatározó éve-

iket és bár a visszafoglaló háborúk után az oszmán időszak emlékeiből csak romok maradtak, Papp Adrienn régészként, Sudár Balázs pedig az oszmán irodalmat és költészetet is jól ismerő történészként a tárgyi és írott források elképesztően széles körét vonva be a vizsgálatba szinte újjáéltette ezt a világot a kötet lapjain.

A sok témát érintő, épp ezért rövid, de nagyon gondosan és olvasmányosan megírt fejezetet számtalan táblázat, térkép, grafika, metszet, fotó és miniatúra teszi vizuálisan is nagyon plasztikussá, valóban szinte lapozható képeskönyvvé.

Buda történetéről, még a törökkori Budáról is született már több kötet. Az 1686-os visszafoglaló ostromnak kifejezetten nagy irodalma van. De olyan kötet, amely ilyen egységben, képet és szöveget ilyen egymást erősítő harmóniában mutatja be Budavár másfél száz törökkori évének történetét, lakóit és azok életének minden napjait, egyszerre beszélve a hagyományos politika- és, szükség szerint a mikrotörténet nyelvét, és amely ilyen magától értetődő természetességgel kezeli együttesen az egyes tudományterületeket a régészettől az oszamnisztikán, a művelődés- és zenetörténeten át a néprajzig, még nem volt a piacon.

Aki szeret, legalább képzeletben, régi idők városaiban barangolni, üsse fel bárhol a könyvet, nem fog csalódnai. Aki pedig tudományos érdeklődésből szerzi be, inspiratív, további gondolkodásra és kutatásra sarakalló kézikönyvet tehet majd a polcára. Helyet követel ott magának, de minden milliméter megéri.

Kasza Péter

Az utóbbi években nagy népszerűségnek örvendenek és rendre feltűnnek a könyvesboltok polcain olyan szórakoztató ismeretterjesztő könyvek, amelyek afféle útikönyvnek álcázzák magukat, de nem egy mai turistaparadicsomban kalauzálják el olvasójukat, hanem egy egykori történelmi nagyvárosba. Így aztán a megfelelő kötet kiválasztásával el lehet „utazni” az antik Rómába, napi öt denariusból, az ókori Athénba, napi öt drachmából, vagy épp a szultánok Isztambuljába, napi öt kurusból.

Ez a sorozat jutott eszembe először, amikor kézbe vehettem a Papp Adrienn és Sudár Balázs által jegyzett Budavár története – A török kor (1526–1686) című kötetet. Persze a több mint 450 oldalas kiadvány jóval több, mint egyszerű szórakoztató olvasmány, a hasonlatot mégsem érzem teljesen indokolatlannak, hiszen aki időt szán a kötetre, a budai vár egy meghatározó, de nagyon különleges korszakába nyerhet igen széles körű betekintést. Merthogy messze nem csupán történelemről, adatokról, évszámokról van szó. A Budapesti Történeti Múzeum két munkatársa ugyanis valóban, szinte egy útikönyv részletességével kalauzolja végig az olvasót a 16–17. század Budáján, bemutatva az akkori élet szinte minden területét: a város helyrajzát, erődjéit, a lakóházakat és mindennapi használati tárgyakat, imahelyeket, fürdőket, a katonák, hivatalnokok ruházatát és fegyvereit, de szóba kerül a korabeli zene és irodalom is.